

Kurier

DZIENNIK POLSKI

Komitetu Kopca Kościuszki

Młodość Tadeusza Kościuszki

Julian Ursyn Niemcewicz o Tadeuszu Kościuszcze: „Oczy miał duże, smętne, twarz bladą, postać dość przyjemną”

Pochodził z rodziny szlacheckiej herbu Roch III, osiadłej przy dworze w Siechnowicach na Meczowcach, a także poświęcając się sprawom publicznym.

Tadeusz był najmłodszy

W 1740 r. miedzik brzeski pułkownik Ludwik Kościuszko poślubił Teklę Ratomską. Z tego małżeństwa urodziło się czworo dzieci: Anna Barbara (1741-1814), później żona stolnika smoleńskiego Piotra Estko; Józef (1743-1789), później obózny brzeski; Katarzyna (1744-1791), po wyjściu za mąż Żółkowska i jako najmłodszy Tadeusz Kościuszko (1746-1817).

Kościół parafialny dla Meczowców znajdował się w Kossowie. W nim wszystkie dzieci Ludwika i Tekli zostały ochrzczone. Tadeusz, urodzony 4 lutego 1746 r., ochrzczony został 11 lutego w Kossowie przez przeora konwentu dominikanów z Hoszczewa o. Rajmunda Korsaka. Choć na chrzcie otrzymał imię Andrzej Tadeusz Bonawentura, to nazywano go drugim imieniem, i pod nim wszedł do historii.

Pożycie małżeńskie rodziców było bardzo udane. Dzieci miały zaś szczęśliwe dzieciństwo. Niestety nie trwało ono zbyt długo. Ludwik Kościuszko zmarł w kwietniu 1758 r., a więc Tadeusz utracił ojca, gdy miał lat 12. Matka zmarła 10 lat później. Edukację szkolną podjął w 1755 r.

9-letni Tadeusz i jego starszy brat, 12-letni Józef, zostali posłani do szkoły pijarów w Lubieszowie. Ich rodzice pozostawali wprawdzie w dobrych stosunkach z jezuitami w Brześciu Litewskim, ale ostatecznie chłopcy powierzyli wychowaniu pijarów. Lubieszów znajdował się przy trakcie z Pińska do Równego. W 1 połowie XVIII w. pijarzy

wzniesli kościół, klasztor i kolegium. Namiejsku znajdowała się też bursa szlachecka, w której zamieszkał Józef i Tadeusz. Nauka trwała 6 lat. Kolejne jej stopnie to tzw. parwa trwająca 2 lata, a następnie gramatyka, syntaktyka, poetyka i retoryka.

Obaj synowie Ludwika uczęszczali do szkoły w latach 1755-1760. Uczyli się i nawiązywali przyjaźnie. Warto wspomnieć, że jednym z kolegów szkolnych Tadeusza był Rafał Czerwiatowski (1743-1816), późniejszy sławny chirurg, profesor Uniwersytetu Krakowskiego, zwany „ojcem chirurgii polskiej”.

W 1760 r. powrócili do domu. Józef przeszedł cały kurs szkolny, młodszemu Tadeuszowi zabrakło roku. Odwołanie chłopców miało ścisły związek ze śmiercią ojca. Po śmierci Ludwika w 1758 r. sytuacja materialna Kościuszków zmieniła się na niekorzyść. Kolejne lata to czas domowej nauki – pod opieką Anny, najstarszej i zarazem najbardziej ukochanej siostry Tadeusza. Jednak w 1762 r. poślubiła ona stolnika smoleńskiego Piotra Estko i nie mogła już zająć się edukacją brata.

Szkola Rycerska

Na szczęście dla Tadeusza w marcu 1765 r. król Stanisław August Poniatowski powołał Akademię Szlacheckiego Korpusu Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej. Dla uproszczenia nazywano ją Szkołą Rycerską, a także Królewskim Korpusem Kadetów. Siedzibą szkoły stał się warszawski Pałac Kazimierzowski przy Krakowskim Przedmieściu, który król odkupił od Sułkowskich.

19-letni Tadeusz Kościuszko został przyjęty do szkoły w grudniu 1765 r. Celem nauczania było przygotowanie młodzieży szlacheckiej do służby w armii i służby publicznej, w duchu cnót obywatelskich oraz patriotycznych. Przyjmuje się, że osobą polecającą Tadeusza, był książę Adam Kazimierz Czartoryski, który właśnie wtedy został komendantem szkoły, albo pisarz polny li-

Tadeusz Kościuszko według rysunku A. Ortowskiego, MN w Warszawie

tewski Józef Sosnowski – niewykluczone, że obydwa.

140 kadetów zostało podzielonych na 4 brygady. Tadeusz trafił do pierwszej brygady kierowanej przez Jerzego Darewskiego (to późniejszy szef brygady Legionów Dąbrowskiego). Nauka trwała rok. Wykładano następujące dyscypliny: matematykę, geometrię, fizykę, architekturę, sztukę fortyfikacji, historię i geografię, nauki moralne i ekonomię polityczną. Ponadto języki: łaciński, francuski i niemiecki, rysunek, fechtunek, woltżerkę i taniec. Kadre w większości stanowili cudzoziemcy. Językiem wykładowym był francuski lub niemiecki.

Kadeci byli nie tylko dobrze wykształceni, ale byli także przedstawicielami i propagatorami idei Oświecenia, m.in. takich jak fizjokratyzm, racjonalizm i deizm. W szkole Kościuszko spotkał się także z ideologią warszawskich wolnomularzy. Masonem i to znakomitym był m.in. – stojący na czele szkoły – książę Adam Kazimierz Czartoryski. Równocześnie w Pałacu była czynna kaplica, a modlitwa przed posiłkiem była obowiązkiem. Z tego okresu zachowały się zeszyty Kościuszki do filozofii i do religii.

Paryż był wtedy kulturalną stolicą Europy. To tu w ciągu kolejnych pięciu lat ukształtowały się jego poglądy polityczne, społeczne i religijne.

W końcu 1769 r. wraz z kapitanem Józefem Orłowskim (później generałem Insurekcji Kościuszkowskiej i komendantem Warszawy) zapisał się do królewskiej Akademii Malarstwa i Rzeźby. Równocześnie prywatnie podjął studia z inżynierii, budowy twierdzy i artylerii oraz z inżynierii cywilnej zajmującej się „robieniem mostów, śluz, dróg, grobel i kanałów”. Sporo rysował. Zachował się 12 kartonów z jego rysunkami – dowodzący mi talentu. Doskonale w rysunku stanowiło wtedy ważny element edukacji wojskowego inżyniera.

Powrót do Polski

Ze studiów paryskich do Polski powrócił w 1774 r. Droga powrotna powiodła go przez Anglię, Włochy, Szwajcarię i Niemcy, w których ze szczególną uwagą odwiedzał wojskowe twierdze.

Gdy wyjeżdżał z kraju rozpałała się konfederacja barska, gdy wracał, została zdławiona. Kraj był spacyfikowany przez wojska carskie i przeżył katastrofę Irozbioru. Po przybyciu do Warszawy nawiedził Korpus Kadetów. Jego wizytę opisał w pamiętnikach Julian Ursyn Niemcewicz. „Przyszedł do korpusu odwiedzić dawnych towarzyszy swoich (...). Oczy miał duże, smętne, twarz bladą, postać dość przyjemną. Najbardziej uderzył mnie w nim do samego pasa gruby warkocz włosów naturalnych, czarną wstążką obwinionych. W kilka miesięcy po przyjeździe zniknął z Warszawy”.

Miał nadzieję na pracę, ale skarb był pusty. Kościuszko nie mógł liczyć na etat w wojsku. Tych etatów po prostu nie było. Podjął więc decyzję o powrocie w rodzinne strony, by zająć się zaniebawianym majątkiem i czekać na powołanie. Niedługo później poznał wojewodziańkę Ludwikę Sosnowską.

Ks. Jacek Urban

KALENDARIUM

- **DO 15 MAJA**
Biblioteka Główna Uniwersytetu Pedagogicznego Krakowie, ul. Podchorążych 2. Wystawa „Tadeusz Kościuszko – bohater dwóch kontynentów”. Wydarzeniem towarzyszącym będzie wykład prof. Huberta Chudzińskiego przygotowany dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Prelekcja odbędzie się 29 marca o godz. 11 w Auditorium Danika Uniwersytetu Pedagogicznego.
- **29 MARCA, GODZ. 17**
Muzeum Historyczne w Dukli. Wernisaż wystawy „Tadeusz Kościuszko w historii i tradycji polskiej” – wykład prof. Mieczysława Rokosza „Dziejowa rola Tadeusza Kościuszki”.
- **4 KWIETNIA, GODZ. 10-14**
Centrum Konferencyjno-Wystawowe im. Tadeusza Kościuszki pod Kopcem Kościuszki. Finał konkursu dla szkół podstawowych „Kościuszko – nasz bohater”. Organizator: Komenda Chłragwi ZHP im. T. Kościuszki.
- **4 KWIETNIA, GODZ. 17**
Aula PAU w Krakowie – ul. Stawkowska 16. Walne zebranie Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa – Wykład prof. Mieczysława Rokosza „Kościuszko 1817-2017”.
- **5 KWIETNIA**
Muzeum Koszyce. Wykład prof. Mieczysława Rokosza „Kopiec Kościuszki – miejsce pamięci i Pomnik Historii”

JUŻ WKRÓTCE

Kolejne wydania „Kuriera Komitetu Kopca Kościuszki”

24 KWIETNIA
29 MAJA
26 CZERWCA
31 LIPCA
28 SIERPNIA
25 WRZEŚNIA
13 PAŹDZIERNIKA
30 PAŹDZIERNIKA
27 LISTOPADA

„Kurier” zawsze w ostatni poniedziałek miesiąca, z wyjątkiem 13 października (wydanie specjalne)